

International Federation of
Library Associations and Institutions

IFLA smernice za knjižnične storitve za otroke, stare med 0 in 18 let

Pripravila Iflina sekcija za otroke in mladino

Uredila Carolynn Rankin

2. izdaja (revizija smernic iz leta 2003)

Različica 1.1.1

Junij 2018

Potrjeno s strani strokovnega odbora IFLA

Avgust 2018

Slovenski prevod/Slovene Translation

Prevedla/Translated by: Urška Bonin (Sekcija za mladinsko knjižničarstvo pri ZBDS/Youth Library Section of the Slovenian Library Association).

Lektorirala/Certified by: Tjaša Jazbec.

Prevedeno/Date of translation: april 2019.

The text of this document has been translated into **slovene** and differences from the original text may occur. This translation is provided for reference purposes only.

IFLA Library Services to Children and Young Adults Section

Edited by Carolynn Rankin, 2018.

© 2018 by IFLA Library Services to Children and Young Adults Section; Edited by Carolynn Rankin. This work is licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license. To view a copy of this license, visit: <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>

IFLA
P.O. Box 95312
2509 CH Den Haag
Netherlands

Vsebina

Uvod	5
Starostna skupina, zajeta v smernicah	5
A del.....	6
Poslanstvo in namen mladinskih knjižnic.....	6
Poslanstvo mladinskih knjižnic	6
Namen mladinskih knjižnic.....	6
Upravljanje mladinske knjižnice	7
B del.....	7
Človeški viri – kompetence in znanje	7
Izobraževanje, razvoj in usposabljanje mladinskih knjižničarjev	8
Etični standardi in vrednote	8
Financiranje in upravljanje proračunov ter finančnih virov	9
Viri financiranja	10
Partnerstva in sodelovanje.....	10
C del.....	11
Razvoj in upravljanje zbirke.....	11
Formati	13
Politika razvoja in upravljanja zbirke.....	13
Fizični in digitalni viri	13
Tehnologija v mladinski knjižnici	13
D del.....	14
Programi in dejavnosti ozaveščanja skupnosti.....	14
E del	15
Oblikovanje in ustvarjanje gostoljubnega prostora	15
Starostni razponi	16
Pohištvo in oprema	17
Razsvetljava	17
Signalizacija in oznake za orientacijo v prostoru.....	17
Dostopnost knjižničnega prostora.....	17
Zdravje in varnost.....	17
Posvetovanje z uporabniki	17
F del	19
Trženje in promocija.....	19
G del	19
Vrednotenje in vpliv	19

Reference 21

Uvod

Revizijo smernic za storitve mladinskih knjižnic, ki so bile nazadnje objavljene leta 2003, je sestavila IFLA sekcija za otroke in mladino (IFLA Libraries for Children and Young Adults Section) z namenom predstavitve dobrih praks med knjižničnimi storitvami za otroke. IFLA standardi so mednarodno pregledani, objavljeni in redno posodobljeni dokumenti, od katerih vsak odseva sedanje soglasje o načelih, smernicah, najboljših praksah ali modelih za določeno dejavnost ali storitev.

V trenutnem stanju splošnih knjižnic po svetu prihaja do velikih razlik. Številnim mladinskim knjižničarjem bodo te IFLA smernice v navdih, saj si prizadevajo doseči osnovno zagotavljanje knjig in podporo branju. Smernice niso sklop pravil za oblikovanje idealne knjižnične storitve za vse otroke različnih sposobnosti. Predlagajo, kaj je možno izvesti ob zavedanju, da obstajajo velike razlike v socialnih, kulturnih in gospodarskih razmerah v državah v razvoju, državah s srednjim dohodkom in industrializiranih državah. Vsaka splošna knjižnica ima drugačno skupnost, kateri služi, in zato tudi različne prednostne naloge in potrebe uporabnikov. IFLA smernice za knjižnične storitve za otroke, stare med 0 in 18 let, se lahko uporabijo za podporo razvoju in izboljšanju knjižničnih storitev za otroke v vseh regijah sveta.

Smernice promovirajo in spodbujajo razvoj učinkovitih knjižničnih storitev za otroke vseh sposobnosti, tako da usmerjajo mednarodne knjižnične skupnosti o otrokovih potrebah in pravicah do informiranosti, pismenosti ter branja. Namen smernic je pomagati splošnim knjižnicam pri uvajanju visokokakovostnih storitev za otroke v digitalni dobi in prepoznavanju spreminjajoče se vloge knjižnice v sodobni družbi. IFLA poročilo razprave o globalni viziji [IFLA Global Vision](#) kaže, da so knjižnice globoko zavezane h ključnim vlogam pri podpiranju pismenosti, učenja in branja ter da se osredotočajo na naše skupnosti. Kakovost izobraževanja in splošna pismenost sta prepoznani tudi v viziji [Agende Združenih narodov za trajnostni razvoj do leta 2030](#).

Revidirane smernice zagotavljajo sodobno znanje in strokovni vpogled za tiste, ki strateško načrtujejo ali izvajajo storitve in programe mladinskih knjižnic. Namenjene so začetnikom v praksi, knjižničnemu osebju, upravljavcem knjižnic in administratorjem ter študentom in predavateljem na fakultetah za knjižnično-informacijske študije. Smernice lahko pomagajo pri informiranju nosilcev odločanja in tistih, ki sodelujejo pri razvoju politik. Informacije iz smernic bodo koristile tudi nevladnim organizacijam (NVO), ki podpirajo programe pismenosti in branja za otroke ter njihove družine.

Starostna skupina, zajeta v smernicah

[Konvencija Združenih narodov o otrokovih pravicah](#) (OZN) opredeljuje otroka kot osebo, mlajšo od 18 let – smernice se posebej nanašajo na ciljno starost med 0 in 18 let. Vključujejo storitve in vire za dojenčke in malčke, otroke ter mladino. V smernicah je izvorno uporabljen izraz otroški knjižničar¹, ki vključuje tudi predšolske knjižničarje in mladinske knjižničarje.

Mladinska knjižnica bo v nekomercialnem javnem prostoru lokalne skupnosti zagotavljala storitve in programe za vse posameznike, kar naj bi vključevalo vse otroke ne glede na raso, vero, spol, kulturno ozadje, socialno-ekonomski status, intelektualne ali fizične sposobnosti. Zaradi širokega starostnega

¹ Člani IO Sekcije za mladinsko knjižničarstvo pri ZBDS smo se odločili, da v slovenskem prevodu smernic ohranimo termin, ki je v slovenskem prostoru že dolgo uveljavljen, in sicer »mladinski knjižničar«, čeprav izvorno besedilo smernic dosledno uporablja izraz »otroški knjižničar« (children's librarian), ki naj bi zajemal specifična dela tako predšolskega knjižničarja – early years librarian – kot tudi mladinskega knjižničarja – young adult librarian. Posledično se v prevodu pojavlja izraz mladinska knjižnica, kjer sicer izvorno besedilo navaja termin otroška knjižnica – children's library. Spraševali smo se, ali ni morda čas za uvedbo novega termina in odgovor našli v dejstvu, da se zaenkrat v slovenskem prostoru ni moč izobraziti za specifične profile, prilagojene različnim starostnim stopnjam, kot je to praksa v tujini.

razpona, ki ga smernice obravnavajo, se neizogibno pojavlja prekrivanje s ciljno skupino „mladostniki“, ki je opredeljena kot starostna stopnja med otroštvom in odraslostjo. Knjižnične storitve za mlade se pogosto umešča v razpon med dvanajstim in osemnajstim letom, ki pa se lahko raztegne nad osemnajst let. Vsaka knjižnica bo lahko glede na razlike med državami in kulturnimi ozadji določila svoj starostni razpon, v katerega se po lastni presoji umešča mladino.

Pomembno je opozoriti, da mladinska knjižnica ni enaka šolski knjižnici, saj imata različni poslanstvi in cilje. Splošna in šolska knjižnica imata sicer skupni namen, da otroke seznanjata s knjižničnimi storitvami in jih vzgajata za vseživljenjsko učenje, vendar služita različnim potrebam skupnosti. Dodatne informacije o šolskih knjižnicah so na voljo v [IFLA smernicah za šolske knjižnice](#) (2015).

A del

Poslanstvo in namen mladinskih knjižnic

Poslanstvo mladinskih knjižnic

Poslanstvo mladinske knjižnice je služiti kot informacijsko, učno in kulturno središče, ki pridobiva in zagotavlja pomemben dostop do informacij, programov in storitev, ki so prilagojene različnim starostim in sposobnostim ter so podane v jezikih, ki so relevantni za otroke, njihove družine in skrbnike znotraj večkulturne skupnosti. Pri uresničevanju poslanstva je bistveno spodbujanje pismenosti, učenja in branja.

Namen mladinskih knjižnic

Namen mladinskih knjižnic je zagotavljanje virov in storitev v raznolikih medijih za potrebe izobraževanja, informiranja in osebnega razvoja otrok vseh starosti in sposobnosti, vključujoč rekreacijo in prosti čas ter skrb za zdravje in dobro počutje otrok. Knjižnične storitve za otroke imajo pomembno vlogo pri razvoju in vzdrževanju demokratične družbe, tako da otrokom ponujajo dostop do širokega in raznolikega spektra znanj, idej in mnenj. Pri razvoju knjižničnih politik in praks, ki zadevajo otroke in mladino, nam je v podporo [Konvencija o otrokovih pravicah](#) Organizacije Združenih narodov (OZN). Ta vsebuje 54 členov, ki pokrivajo vse vidike otrokovega življenja in določajo civilne, politične, ekonomske, socialne in kulturne pravice, do katerih so upravičeni vsi otroci iz celotnega sveta. Knjižnice bi morale otrokom pomagati pri zagotavljanju pravic do informiranja in izobraževanja, saj imajo mladinski knjižničarji ključno vlogo pri razvoju pismenosti in širjenju informacij o pomenu pismenosti ter branja. Splošna pismenost je izpostavljena tudi v viziji Agende OZN [Spremenimo svet: agenda za trajnostni razvoj do leta 2030](#).

Priložnosti za razvoj jezika, pismenosti in branja so pomembne. Pri razvijanju teh veščin ima mladinska knjižnica ključno partnersko vlogo, saj omogoča lažji dostop do virov in storitev za otroke ter njihove družine.

Cilji:

- Omogočati lažje uresničevanje pravic vsakega otroka do informacij, pismenosti, kulturnega razvoja, vseživljenjskega učenja in ustvarjalnih programov v prostem času.
- Omogočiti otrokom dostop do široke palete ustreznih virov in medijev.
- Pomagati otrokom razvijati veščine informacijske pismenosti pri uporabi digitalnih medijev.
- Zagotoviti kulturne in rekreativne programe, usmerjene v branje in pismenost.
- Zagotoviti različne dejavnosti za otroke, starše in skrbnike.
- Obravnavati ovire, s katerimi se soočajo otroci, in zagovarjati njihovo svobodo ter varnost.

- Bodriti otroke, da postanejo samozavestni in kompetentni posamezniki ter državljani.
- Omogočati lažje uresničevanje partnerstev v skupnosti z namenom skupnega nudenja programov in storitev za vse otroke ter njihove družine v skupnosti, vključno z obrobniimi skupinami, ki so lahko ekonomsko prikrajšane.

Upravljanje mladinske knjižnice

Upravljanje se nanaša na vzpostavitev in spremljanje politike ter njenega izvrševanja. Zadeva vizijo, prepričanost o namenu mladinske knjižnice in smiselnosti njenega obstoja. Dobro upravljanje zadeva tudi namere organizacije, da izpolnjuje standarde odprtosti in transparentnosti ter da deluje neoporečno in v dobri veri.

Mladinske knjižnice bi morale biti podprte z zakonodajo in trajnim financiranjem, da bi ohranjale raven storitev, ki je potrebna za izpolnjevanje knjižničnih nalog. Upravljalci mladinskih knjižnic bi morali poznati vso zakonodajo, ki vpliva na delovanje knjižnice, vključujoč zakonodajo o finančnem poslovanju, varstvu podatkov, zdravju in varnosti ter zaščiti in varovanju otrok. Ustrezna raven financiranja je za uspešnost mladinskih knjižnic ključnega pomena, saj omogoča razvoj politik za zagotavljanje storitev in čim bolj učinkovito izkoriščanje razpoložljivih virov. Da bi resnično vplivale na življenje otrok in njihovih družin, je treba na novo razvite politike tudi ustrezno izvrševati. Dober nadzor vključuje odgovorno ravnanje z viri, kar je še en vidik upravljanja.

B del

Človeški viri – kompetence in znanje

Mladinski knjižničarji potrebujejo vrsto veščin in lastnosti, vključno z medosebnimi veščinami, socialno ozaveščenostjo, timskim delom in vodstvenimi sposobnostmi ter kompetencami v praksah in postopkih organizacije, v kateri so zaposleni. Osebe, ki se ukvarja s storitvami za otroke, bi morale biti strokovno usposobljene, kar zadeva tako strokovno znanje kot tudi večjo ozaveščenost o teorijah o otrokovem razvoju in psihologiji. Učinkovite in strokovno vodene mladinske knjižnice zahtevajo usposobljene in predane mladinske knjižničarje, ki bodo oblikovali, načrtovali, organizirali, izvajali, upravljali in ocenjevali storitve ter programe za zadovoljevanje potreb otrok in njihovih družin iz skupnosti. Poleg tega bodo tudi podpirali otroke z odstranjevanjem ovir, ki jih predstavljajo socialno-ekonomske razmere, kultura, privilegij, jezik, spolna identiteta, spolna usmerjenost, sposobnosti in druge raznolikosti.

Po mnenju Ifline Sekcije za otroke in mladino je učinkovit in kompetenten mladinski knjižničar tisti, kdor:

- Razume teorije o otrokovem razvoju in psihologiji, vključujoč komunikacijo, jezik in pismenost ter vpetost le-teh v knjižnične storitve.
- Uporablja uveljavljene tehnike za prepoznavanje potreb vseh otrok in njihovih družin v lokalni skupnosti.
- Oblikuje, učinkovito zagotavlja in ocenjuje različne zabavne ter privlačne programe in dejavnosti za potrebe vseh otrok v lokalni skupnosti.

- Izkazuje poznavanje in sposobnost upravljanja sodobne otroške kulture: literature, iger, glasbe in filmov, uporabe digitalnih vsebin in medijev za otroke ter drugih materialov, ki prispevajo k raznoliki, vseobsegajoči in ustrezni otroški zbirki.
- Je osveščen o trendih v tehnologiji, digitalnem svetu in družbenih omrežjih ter o njihovi vpetosti v storitve mladinskih knjižnic.
- Goji prijazno in podporno okolje za otroke in njihove družine, kar omogoča enostavnejši dostop do knjižničnih virov, programov in dejavnosti.
- Znotraj skupnosti pospešuje sodelovanje in gradnjo partnerstev.
- Komunicira in sodeluje v partnerstvu z drugimi organizacijami v skupnosti, ki služijo otrokom in njihovim družinam, za doseg skupnih ciljev.
- Učinkovito komunicira z otroki in njihovimi družinami.
- Določa cilje, razvija načrte in prioritete za storitve mladinske knjižnice.
- Ustvarjalno in učinkovito sodeluje s kolegi, da doseže cilje in prednostne naloge mladinske knjižnice.
- Načrtuje, upravlja, nadzira in ocenjuje knjižnici razpoložljiva proračunska sredstva za doseganje ciljev storitev.
- Izvaja samoocenjevanje, je prilagodljiv in se stalno poslužuje priložnosti za strokovni razvoj.

Nadaljnje primere kompetenc najdemo v dokumentu Sekcije za mladinsko knjižničarstvo (ALSC — Association for Library Service to Children), Ameriškega knjižničnega združenja (ALA), ki za otroke, stare od 0 do 14 let, priporoča [Competencies for Librarians Serving Children in Public Libraries](#) in v dokumentu Sekcije storitev za mladino (YALSA — Young Adult Library Services Association), ki je izdala [Teen Services Competencies for Library Staff](#).

Izobraževanje, razvoj in usposabljanje mladinskih knjižničarjev

Kakovost in učinkovitost knjižničnih storitev za otroke je odvisna od strokovne usposobljenosti zaposlenih, ki bi morali stalno razvijati svoje znanje in posodabljati veščine, kot je bilo prvotno navedeno v [Unescovem/Iflinem Manifestu za splošne knjižnice 1994](#): «Knjižničar v splošni knjižnici je aktivni posrednik med uporabniki in viri. Ustrezno raven storitev lahko zagotovi samo knjižničar, ki je izšolan v stroki in se tudi permanentno izobražuje.»

Smernice IFLA za permanentno strokovno izpopolnjevanje: načela in najboljše prakse navajajo, da je posamezni knjižnični in informacijski strokovnjak primarno odgovoren za permanentno učenje, s katerim nenehno izboljšuje svoja znanja in spretnosti. Vendar pa so delodajalci tisti, ki so odgovorni za zagotavljanje programov za razvoj osebja in zagotavljanje podpore za permanentno izobraževanje. To zahteva predanost organizacije in učinkovito kadrovsko politiko ter postopke, ki jih je treba vzpostaviti skupaj z ustreznim proračunom in časom, potrebnim za učenje zaposlenih. Da bi imeli predane in usposobljene strokovne mladinske knjižničarje, morata biti izobraževanje in usposabljanje prisotna na vseh segmentih dela. To vključuje usposabljanje osebja za zagotavljanje kulturno občutljivih in enakopravnih storitev za vse skupine. Mladinsko knjižničarstvo bi moralo biti del kurikula vsakršnega izobraževalnega programa splošnih knjižnic.

Etični standardi in vrednote

Mladinski knjižničarji so odgovorni za vzdrževanje visokih etičnih standardov pri svojem delu z otroki, njihovimi družinami, drugimi člani osebja in partnerskimi organizacijami v skupnosti. Vse otroke in

mladino v skupnosti je treba obravnavati enako ne glede na njihove sposobnosti in ozadje. V Iflinem povzetku poročila o globalni viziji [IFLA Global Vision Report Summary](#) je ponazorjeno, da so mladinski knjižničarji zavezani k enakopravnemu in prostemu dostopu do informacij, znanja in storitev. Izkazovati morajo kulturno kompetentnost in skrbeti, da njihova osebna stališča in mnenja ne vplivajo na to, kateri otroci v lokalni skupnosti bodo deležni storitev, kateri programi bodo na voljo ali kako se bo izbiralo, prikazovalo in ponujalo gradivo.

V Iflinem dokumentu [IFLA Code of Ethics and Professional Conduct](#), ki ga je sprejel upravni odbor IFLA v letu 2012, je ponujena vrsta etičnih predlogov za usmerjanje posameznih knjižničarjev in drugih informacijskih delavcev – usmeritve seveda veljajo tudi za mladinske knjižničarje. Pokrivajo naslednja področja:

- dostop do informacij,
- odgovornosti do posameznikov in družbe,
- zasebnost, tajnost in preglednost,
- prosti dostop in intelektualna lastnina,
- nevtralnost, osebna integriteta in strokovna usposobljenost,
- odnosi med kolegi in odnosi delodajalec/zaposleni,
- za primere in dodatne informacije si oglejte dokument.

Iflin svetovni odbor za svobodo dostopa do informacij in svobodo izražanja (FAIFE Freedom of Access to Information and Freedom of Expression) je zbral več kot 60 [strokovnih etičnih kodeksov za knjižničarje](#) z vsega sveta. Te smernice običajno sprejemajo nacionalne knjižnice ali knjižničarska združenja, v nekaterih primerih pa jih izvajajo vladne agencije. Temeljne vrednote enakosti dostopa do znanja in informacij ter intelektualne svobode so zajete v [19. členu Splošne deklaracije človekovih pravic](#) in [temeljnih Iflinih vrednotah](#).

Financiranje in upravljanje proračunov ter finančnih virov

[IFLA Global Vision](#) navaja, da je eden največjih izzivov za knjižnice financiranje. Mladinske knjižnice morajo zagotoviti, da nosilci odločanja razumejo njihovo vrednost in vpliv. Mladinska knjižnica potrebuje ustrezno dodelitev proračunskih sredstev za zagotavljanje storitev in programov za zadovoljevanje potreb skupnosti, pri čemur se upoštevajo lokalne okoliščine. Pojavlja se potreba, da bi mladinski knjižničarji morali biti sposobni oblikovati predlog za financiranje svojim upravnim organom in zunanjim agencijam. Ustrezno financiranje je ključnega pomena za uspeh mladinske knjižnice. Zahteva se ne le ob ustanovitvi knjižnice, temveč bi moralo biti trajno in redno podprto. Brez primernih ravni financiranja razvoj politike za zagotavljanje storitev in kar se da učinkovita raba razpoložljivih virov dolgoročno nista mogoča. Izvajanje kateregakoli programa ali projekta se lahko konča z: »To je odlična ideja, ampak kako bomo to plačali?« V idealnem primeru bi moralo osebje mladinske knjižnice z nadrejenim upravljalcem sodelovati pri razvoju proračuna in raziskati odgovorne možnosti za zagotavljanje kakovostnih virov in storitev za otroke v lokalni skupnosti.

Mladinski knjižničarji bi morali biti sposobni prepoznati potrebe mladinske knjižnice in pripraviti proračunski načrt. V ta namen morajo:

- razumeti proračunski proces matične organizacije,
- poznati časovni razpored proračunskega cikla, vključno z operativnimi ali prihodkovnimi proračuni, ki za financiranje tekočega poslovanja navadno prispejo na letni ravni,
- zavedati se zanesljivosti procesov proračuna,

- poznati ključno osebje, ki sodeluje pri pripravi proračuna.

Komponente proračunskega načrta za mladinsko knjižnico vključujejo (vendar niso omejene na):

- novo gradivo (na primer knjige, periodika, igrače in oprema za igranje, multimedija in digitalno gradivo, oprema za dejavnosti v Makerspaceu),
- nove naprave (tablice, konzole),
- stroške, povezane z uporabo IKT opreme, programske opreme in licenciranja, če le-ti niso vključeni v splošni proračun IKT matične knjižnice,
- administrativne materiale in druge potrebščine,
- promocijske dogodke in materiale,
- financiranje programov in dejavnosti,
- financiranje oglaševanja in trženja,
- usposabljanje in razvoj osebja,
- plače zaposlenih,
- režijski stroški, kot so najemnina, čiščenje, ogrevanje in razsvetljava,
- stroške upravljanja knjižnice.

V proračun mladinske knjižnice so sicer lahko vključeni stroški plač osebja in stroški usposabljanja osebja, vendar je bolj primerno, da so vključeni v splošni proračun knjižnice, namenjen osebju. Mladinski knjižničar bi moral biti vključen v ocenjevanje teh stroškov, saj je količina denarja, ki je na voljo za osebje, tesno povezana s številom ur odprtosti mladinske knjižnice in kakovostjo ter obsegom ponujenih storitev.

Potrebno je spremljati, ocenjevati, pregledovati programe, storitve in pobude ter o njih poročati. Pridobljene informacije se lahko vključi v letno poročilo – pokazalo se bo, kako je bil proračun porabljen in ali je obseg sredstev, porabljen za programe in gradiva mladinske knjižnice, zadostoval za doseganje lastnih ciljev politike in izvajanje nalog. Letna poročila morajo vsebovati dokaze kakovosti knjižničnih storitev in programov ter njihovega vpliva na skupnost uporabnikov (glej G del: Vrednotenje in vpliv).

Viri financiranja

Splošne knjižnice so financirane iz različnih virov, vendar se delež sredstev iz vsakega vira razlikuje glede na lokalne dejavnike v posamezni državi. Primarni viri so obdavčenje in nepovratna sredstva na lokalni, regionalni ali centralni ravni. Knjižnice bi morale iskati dodatne vire prihodkov za financiranje projektov, ki lahko vključujejo donacije zasebnikov ali drugih teles financiranja, prihodke iz komercialnih dejavnosti ali članarine in sponzorstva partnerskih organizacij. Knjižnice lokalne skupnosti, ki niso finančno podprte z mestnimi, regionalnimi ali državnimi sredstvi, morajo zagotoviti letno financiranje iz drugih virov.

Partnerstva in sodelovanje

Splošne knjižnice so zaradi svoje široke, prijazne in dostopne infrastrukture prepoznane kot ključni partner v lokalni skupnosti. Vzpostavitev učinkovitih in trajnostnih partnerstev v skupnosti lahko pomaga zagotoviti najboljše zmogljivosti, storitve in priložnosti za otroke vseh sposobnosti. Za doseganje čim boljše udeležbe in vključevanja znotraj skupnosti pri vseživljenjskem učenju in izobraževanju bi morali mladinski knjižničarji sodelovati in razvijati močna partnerstva z drugimi agencijami ter zainteresiranimi javnostmi lokalne skupnosti. Partnerstva so lahko smiselna na strateški ravni, kjer organizacije ali agencije za doseganje skupnih ciljev sodelujejo po politični direktivi.

Knjižničarji že tradicionalno sodelujejo tako medsebojno kot tudi z ostalimi strokovnjaki in z deljenjem dobrih praks krepijo skupnosti.

Mladinski knjižničarji bi morali dobro poznati skupine svojih uporabnikov in delovati v podporo potrebam njihovih raznolikih skupnosti. Prepoznani so kot uspešen in pomemben člen pri ukvarjanju s skupinami, katerih pozornost je sicer težko pridobiti, in pri gradnji partnerstev, ki temeljijo na branju, družinskemu učenju in izraženih potrebah skupnosti. Slednje se sčasoma lahko spremenijo, a potreba po vzpostavitvi partnerstev in trajnostnih omrežij ostaja stalnica. Sprejetje drugačnega pristopa – takega, ki ga vodi skupnost – lahko pomaga spremeniti način, kako so knjižničarji vpeti v proces načrtovanja in odločanja, ki bi moralo biti usmerjeno v sodelovanje.

Knjižnično osebje bi moralo biti sposobno ustvariti partnerstva med drugimi skupinami, ki v skupnosti obravnavajo potrebe otrok. Raziskave kažejo, da se knjižnične storitve vsekakor povezujejo z delom drugih institucij v skupnosti, kot so šole (tudi v okviru pripravništev in študentskega dela), bolnišnice (zdravniki in pediatri) in drugi zdravstveni centri, socialne službe, lokalna podjetja, kulturne in umetniške skupine, prostovoljstvo ter druge neprofitne organizacije. Sodelovanje z vsakim od teh sektorjev skupnosti prinaša dodatne vrednosti, zlasti ko je namenjeno dejavnostim, ki spodbujajo promocijo branja za otroke in njihove družine ali soočanju z ovirami glede same dostopnosti.

Knjižnica bo z osveščanjem partnerjev znotraj skupnosti razširila svoje možnosti za doseganje novega občinstva in pridobivanje potencialnih uporabnikov. To lahko pripelje do razvoja in zagotavljanja novih in izboljšanih storitev, ki bodo pomagale zadovoljevati potrebe otrok in družin iz skupnosti. Vključevanje organizacij lokalnih skupnosti mladinskim knjižničarjem ponuja možnost, da:

- natančno določijo profil otrok, ki so jim storitve namenjene,
- na lokalni ravni določijo potrebe in prioritete članov skupnosti, ki so jezikovno, ekonomsko in kulturno raznoliki,
- zagotovijo promocijske priložnosti za nove in obstoječe programe tako v knjižnici kot v partnerskih organizacijah,
- sklepajo partnerstva, ki dobro služijo vsem udeležencem.

Predšolske ustanove, vrtci in druge izobraževalne ustanove so za mladinske knjižničarje pomembni partnerji. V njihovo korist mora mladinski knjižničar zagotoviti številne posebne programe, kot so:

- obiski knjižnic,
- usposabljanje uporabnikov za iskanje gradiva,
- učne ure informacijske pismenosti,
- promocija branja,
- storitve izposoje,
- kulturni programi,
- podpora in pomoč pri domačih nalogah,
- obiski avtorjev in pripovedovalcev,
- prostor za srečevanja začetnikov v stroki.

C del

Razvoj in upravljanje zbirke

Za zadovoljevanje potreb vseh starostnih skupin morajo mladinske knjižnice zagotoviti raznolike in razvojno ustrezne materiale v različnih formatih. Za velikost in vsebino zbirke mladinskih knjižnic ni univerzalnih standardov. Zbirke in storitve morajo vključevati vse vrste ustreznih medijev in sodobne

tehnologije ter tradicionalna gradiva. V knjižnični zalogi in spletno dostopnih gradivih bi se morala odražati široka paleta mnenj, vrednot in pogledov. V virih mladinske knjižnice bi morale biti zastopane vse skupnosti, ki jim splošne knjižnice služijo. Pri izboru gradiva bi morali biti vključeni tudi otroci in njihove družine. Zbirka mora biti privlačna, aktualna, v dobrem stanju in organizirana na otrokom intuitiven način.

Vsebina gradiv mora biti raznolika in lokalno pomembna, na primer:

- gradivo v vseh lokalnih jezikih, ki se v skupnosti govorijo,
- gradivo, ki so ga ustvarili lokalni avtorji in ilustratorji,
- viri, ki podpirajo potrebe lokalnih šol.

V razpoložljivih virih mora biti zastopana raznolikost. To dosežemo z zagotavljanjem materialov, ki:

- odražajo vključenost, na primer raznolikost spolne identitete, sposobnosti, socialno-ekonomskega ozadja, spolne usmerjenosti in družinske sestave,
- so uravnoteženi v zastopanosti spola in rase.

Eden od virov za razvoj zbirke je npr. IFLIN katalog [The World Through Picture Books](#), ki ponuja izbor slikanic iz celega sveta po izboru knjižničarjev.

Pomembno je, da se knjižnične zbirke redno pregledujejo in razvijajo, da se vsem otrokom v skupnosti zagotovi kakovostna izbira novih materialov in virov, ki odražajo kulturo lokalne skupnosti in svet. To vključuje večkulturne materiale in vire za otroke z oviranostmi, vire za LGBTQ+ otroke², gradiva, ki pomagajo pri vzpostavljanju prijateljstev in preprečevanju ustrahovanja. Zgodba z likom s posebnimi potrebami, denimo, lahko pomaga otroku s posebnimi potrebami, da se na pozitiven način prepozna in da vsem ostalim otrokom zagotovi vpogled v življenjske izkušnje, ki jih morda niso imeli.

V tipični mladinski knjižnici so na voljo naslednje kategorije knjižničnega gradiva, čeprav ta seznam ni popoln:

- leposlovje in stroka za vse starosti,
- referenčni viri,
- viri v primarnem jeziku skupnosti,
- viri v jezikih narodnih manjšin v skupnosti,
- računalniške igre,
- igrače,
- družabne igre in sestavljanke,
- glasbeni instrumenti,
- učno gradivo,
- zvočne knjige,
- taktilno gradivo,
- košare zakladov za dojenčke,
- oprema, orodja in materiali za delo v Makerspaceih,

² Op. p.: Kratica LGBTQI+ (Lesbian, gay, bisexual, transgender, queer/questioning) predstavlja lezbijke, geje, biseksualne, transspolne in interspolne osebe, kvir/queer osebe in osebe z ostalimi nenormativnimi spolnimi in seksualnimi identitetami (spolnimi identitetami, ki so različne od spola, pripisanega ob rojstvu; neheteroseksualnimi identitetami). Povzeto po raziskovalnem poročilu Vsakdanje življenje mladih LGBTQI+ oseb v Sloveniji, ali: »To, da imam svoje jebene pravice!« avtoric Nina Perger, Simona Muršec in Vesna Štefanec; Društvo Parada ponosa 2018.

- v partnerstvu z drugimi organizacijami iz skupnosti knjižnice lahko omogočajo kroženje virov, kot so razvojna učna gradiva, na primer DVD-ji v znakovnem jeziku ali knjige v Braillovi pisavi.

Formati

Gradivo mora biti na voljo v različnih formatih in oblikah. Spodaj navedeni seznam formatov, ki so lahko vključeni v zbirko mladinskih knjižnic, ni dokončen, tako da lahko vanj vključimo morebitne nove formate:

- fizične oblike (tiskane in elektronske) vključujejo knjige, zvočne knjige, stripe, revije, CD-je, DVD-je, videoigre, Braillovo gradivo,
- digitalni formati vključujejo spletno pretakanje (online streaming) glasbe, filmov, e-knjig, izobraževalne in programske opreme za zabavo, podatkovnih baz lokalnih in svetovnih izobraževalnih virov.

Politika razvoja in upravljanja zbirke

Vsak sistem splošne knjižnice mora imeti pisno politiko razvoja in upravljanja zbirke v služnosti otrok, ki jo potrdi upravni organ knjižnične službe. Knjižnična politika bi morala zagotoviti dosleden pristop k razvoju in upravljanju knjižničnih zbirk za otroke. Izjava politike zagotavlja podlago za prihodnje načrtovanje in bo pomagala pri določanju prednostnih nalog, zlasti pri dodeljevanju finančnih sredstev. Formalne izjave iz knjižnične politike lahko knjižnici pomagajo pri utemeljitvah, ko je govora o njenih uporabnikih, administratorjih in organih za financiranje. Te izjave podpirajo navedene cilje organizacije, dokazujejo zanesljivost in zavezanost dogovorjenim ciljem.

Za nadaljnje informacije o gradnji zbirke glejte 4. poglavje v: Splošne knjižnice: IFLA/UNESCO standardi za splošne knjižnice (2002).

Fizični in digitalni viri

Fizični in digitalni viri mladinske knjižnice vključujejo zbirke gradiva, opremo in pripomočke. Kadar je mogoče, morajo biti materiali prenosljivi. Knjižnična spletna mesta in izdelki z digitalno vsebino morajo biti skladni z WCAG 2.0 (Smernice za dostopnost spletne vsebine – Web Content Accessibility Guidelines). Dobro je prositi ljudi, ki uporabljajo prilagodljivo tehnologijo, da preizkusijo in ocenijo uporabnost opreme ter storitev.

Mladinski knjižničarji bi morali razmisliti o partnerstvu s specializirano knjižnico, ki služi tistim z ovirami na področju branja tiskanega gradiva, ang. print disability, da bodo otrokom v knjižnici na voljo dodatni materiali ali možnosti, kot je dostava na dom. Te knjižnice lahko ponujajo tudi posebej oblikovane, polno dostopne knjižnične kataloge in izdelke z digitalno vsebino.

Tehnologija v mladinski knjižnici

Knjižničarji lahko pomagajo spodbujati digitalno pismenost otrok in mladine. Mladinske knjižnice imajo dober potencial, da izkoristijo nove tehnologije, ki lahko podpirajo bralne in učne potrebe. Tehnologija za večino otrok pomeni navdušenje, kratkočasenje in zabavo. Knjižnice bi morale biti kraj, kjer lahko otroci uporabljajo tehnologijo, dostopajo do virov in informacij, ki se jih naučijo tudi kritično ovrednotiti. Staršem, skrbnikom in vzgojiteljem je treba ponuditi usmeritve o tem, kako izbrati in varno uporabljati tehnologijo, da bi podprli otrokove razvijajoče se sposobnosti, pa tudi, kako uporabljati

tehnologijo, ki jo knjižnica ponuja. Za razumevanje digitalnih kompetenc otrok in mladih ter za umestitev ustreznih programov pismenosti bodo morda potrebne raziskave.

Knjižničarji bi morali spodbujati vlogo knjižnice kot varnega mesta in zagotavljati pomoč ter usmeritve za otroke, mlade, njihove starše in skrbnike ter jih tako izobraževati, kako ostati varni na spletu. Knjižnično osebje bi moralo imeti znanja in spretnosti za lažjo uporabo digitalnih medijev. Usmeritve so podane v dokumentu sekcije za otroke in mladino – [Statement on Social Media, Children and Young Adults @the Library - Safety, Privacy and Online Behavior](#). Programi in spletne vadnice za digitalno pismenost lahko pomagajo izobraziti otroke o temah, kot so „lažne novice“, spletno ustrahovanje, zlorabe in sovražnem govoru.

Mladinska knjižnica mora biti, prav tako kot knjižnica za odrasle, opremljena z informacijsko tehnologijo. Zagotoviti je treba OPAC-e, multimedijske delovne postaje, internetne delovne postaje, tablične računalnike in različne programske opreme (za uporabo v knjižnici in izposojajo). Knjižnice so pogosto pomembno središče skupnosti za dostop do visokohitrostnega interneta. Knjižničarji morajo v zvezi z dostopom otrok do interneta upoštevati pravne vidike, ki so relevantni v njihovi državi.

Računalniki, druge digitalne naprave in brezplačen dostop do interneta lahko pomagajo premostiti kritično vrzel za tiste, ki do teh virov ne morejo dostopati od doma. Če otroci nimajo dostopa do interneta doma, se lahko gradivo prenese na otrokovo napravo ali se izposoja naprave s prednameščenimi knjigami. Kadar je mogoče, morajo biti naloženi materiali združljivi s priljubljenimi napravami, kot so pametni telefoni in tablični računalniki z vgrajenimi funkcijami za dostopnost. Te naprave zmanjšujejo potrebo po dražji specializirani tehnologiji in lahko tudi otrokom s posebnimi potrebami zagotovijo enak dostop. Knjižnice z „izdelovalno“ tehnologijo (na primer s 3D tiskalnikom) lahko le-to uporabijo za izdelavo dostopnih programskih materialov.

D del

Programi in dejavnosti ozaveščanja skupnosti

Učinkovito načrtovanje in dejavnosti ozaveščanja skupnosti morajo biti oblikovani tako, da odražajo spreminjajoče se prebivalstvo in raznolikost lokalne skupnosti. To zahteva razumevanje demografske sestave skupnosti. Mladinski knjižničarji lahko pokažejo zavzetost za raznolikost, vključenost in socialne pravičnosti pri delu s svojimi lokalnimi skupnostmi z zagotavljanjem storitev, programov in virov, ki odražajo posebne potrebe teh skupnosti in s poslušanjem skupnosti ter vključevanjem vanjo. Pomembno je, da knjižničarji opazujejo in poslušajo uporabnike ter načrtujejo storitve, ki ustrezajo njihovim potrebam.

Podpirati proces učenja branja in promovirati knjige ter druge medije za otroke je posebna odgovornost splošnih knjižnic. Mladinske knjižnice ponujajo otrokom priložnost, da izkusijo užitek branja in priložnost za navdušenje nad odkrivanjem znanja in domišljjskih del. Otroke, njihove starše in skrbnike je treba spodbuditi k najboljši možni uporabi knjižnice in razvijanju veščin za uporabo tiskanih in elektronskih medijev. Mladinski knjižničarji so aktivni posredniki pri spodbujanju bralčevega razvoja. Njihov namen je povečanje samozavesti pri branju, pokazati, da je branje tudi užitek in otrokom nuditi priložnosti za izmenjavo svojih bralnih izkušenj. Mladinska knjižnica naj zagotovi posebne prireditve za otroke vseh zmožnosti, kot so pripovedovanje zgodb, in dejavnosti, povezane s storitvami in viri knjižnice. Pomembno je tudi motivirati otroke in mladino, tako da jih vključujemo v

soustvarjanje dejavnosti, kot so bralni klubi, mentorstvo in javne natečaje na spletnih platformah (t. i. »crowdsourcing«).

Aktivnosti in programi lahko vključujejo:

- usposabljanje uporabnikov za iskanje gradiva,
- dejavnosti informacijske in družinske pismenosti,
- promocija branja in bralčev razvoj,
- storitve izposoje,
- bralni klubi,
- kulturni programi,
- klubi za pomoč pri domačih nalogah,
- obiski avtorjev in pripovedovalski dogodki,
- LGBTQ+ programi, kot so ure pravljic poznane pod nazivom Drag Queen ali Rainbow Storytime,
- rime, uganke, bibarije in izštevanka za dojenčke ter malčke,
- ustvarjalne delavnice,
- klubi in dogodki o kodiranju,
- dejavnosti v makerspace-ih,
- kreativne igre,
- glasbeni in dramski dogodki.

Pri ozaveščanju skupnosti o svojem delovanju bi morala knjižnica zagotoviti storitve za vse člane skupnosti, vključno z denimo invalidnimi otroki, priseljenci, begunci in tistimi, katerih življenja so stigmatizirana. Da bi podprla inkluzijo, bi morala knjižnica obveščati organizacije, namenjene ljudem z oviranostmi, o dostopnih zbirkah in storitvah v knjižnici ter le-te vključiti v razvoj programov in nadaljnje ozaveščanje. Mladinski knjižničarji lahko stopijo v stik z učitelji, ki so pogosto prvi, ki identificirajo otroke z učnimi težavami, kot sta [disleksija](#) ali avtizem. Informacije o dostopnosti je treba zagotoviti na spletni strani knjižnice in tudi na promocijskem gradivu. Vsi programi in dejavnosti morajo biti inkluzivni, saj ni vedno očitno, če ima otrok v občinstvu katero od oviranosti.

E del

Oblikovanje in ustvarjanje gostoljubnega prostora

Mladinska knjižnica mora v splošni knjižnici imeti ustrezen prostor. V zgradbah knjižnic, kjer so nastanjene storitve za vse starostne skupine v skupnosti, bi morali otroci dobiti ustrezen delež celotnega knjižničnega prostora. V idealnih pogojih bi storitve za otroke potrebovale svojo površino v stavbi knjižnice. Prostor za otroke bi moral biti zlahka prepoznaven in ločen od drugih delov knjižnice.

V mladinski knjižnici mora biti prostor dobro oblikovan, da bi zadostil sedanjim in prihodnjim potrebam. Prostor je vir, ki ga mora knjižnično osebje upravljati skupaj z zalogo, osebjem in financami. Poleg zadovoljevanja potreb različnih starostnih skupin se mora prostor upravljati za namene različnih vrst dejavnosti – na primer posamezniki, ki brskajo ali se učijo; družine ali skupine najstnikov, ki uporabljajo prostor v družabne namene; večji dogodki, kot so pripovedovanje zgodb, izštevanka za dojenčke in malčke, klubi za pomoč pri domačih nalogah in predstavitve avtorjev.

Knjižnice želijo pritegniti otroke in mladino s ponudbo različnih storitev in zmogljivosti, ki so privlačne za določene starostne skupine. To vključuje gostoljuben fizični prostor, saj bi otroci vseh starosti morali knjižnico dojemati kot vabljivo, privlačno in varno okolje za obisk in kot prostor izzivov. Mladinska knjižnica omogoča srečanja, igranje in komuniciranje, zato bi to moral biti varen, podporen in prijeten prostor, ki omogoča izmenjavo različnih idej. Vabljivo vzdušje in dobro oblikovan prostor spodbujata otroke k branju, uporabi vse knjižnične ponudbe in zadrževanju v knjižnici. Izpostavljenost jeziku in književnosti se začne s knjigami in branjem, zato so potrebni prostori, kjer lahko otroci preživijo čas s knjigami in poslušajo zgodbe.

Ni univerzalnih standardov za velikost in zasnovo mladinske knjižnice. Pri načrtovanju knjižničnih prostorov za otroke je treba upoštevati naslednje:

- centralna lokacija – če je le mogoče, naj bo v pritličju;
- ustrezna zasnova za starostni razpon uporabnikov;
- ustrezna zasnova za vse uporabnike knjižnic, vključno s tistimi s posebnimi potrebami;
- ustrezna velikost, ki omogoča prostore za zbirke knjig, časopisov, revij in nekonvencionalnih virov, prostore za hrambo, branje, računalniške delovne postaje, razstavne prostore in delovne prostore za knjižnično osebje;
- prilagodljivost prostora raznolikim dejavnostim. Prostor naj bi se lahko uporabljal in preurejal za širok spekter dejavnosti, vključno z glasbo, igro, urami pravljič, samostojnim učenjem in delovnimi postajami za razvoj digitalnih pismenosti;
- ustrezna signalizacija iskanja gradiva in prostorov;
- prostor za varstvo otrok, vključno s prostori za dojenje in previjanje;
- družinam prijazna stranišča za oba spola;
- dejavniki hrupa glede na starostne skupine;
- primerna in zadostna svetloba, naravna in/ali umetna;
- primerna sobna temperatura (npr. klimatske naprave, ogrevanje), da bi zagotovili dobre delovne razmere skozi celo leto;
- prostor in oprema morata biti v skladu s predpisi o varnosti otrok.

Starostni razponi

Otroci niso homogena ciljna skupina. Njihove različne sposobnosti, darovi, talenti in potrebe se razlikujejo glede na njihovo starost, kulturno, sociološko in ekonomsko ozadje, kar je treba upoštevati pri načrtovanju prostora in opremljanju knjižnice. Ker mladinska knjižnica pokriva širok razpon starosti in zmožnosti, od dojenčkov do mladine, bi morala zasnova prostora in oprema ustrezati njihovim različnim potrebam.

Oblikovanje knjižničnega prostora za otroke in mladino zahteva specializirana znanja in veščine. Poznavanje informacijskih potreb uporabnikov in njihovega vedenja sta najpomembnejši. Oblikovanje prostora na način, da bo lahko privlačen vsem starostnim skupinam mladinskega spektra, je velik izziv. Njihove želje, hotenja in pričakovanja glede knjižnične službe izhajajo iz njihovih življenjskih izkušenj in družbenih, izobraževalnih ter kulturnih vplivov. S tem, ko otroci rastejo, postajajo bolj neodvisni in se bolj zanimajo za druženje, zato je zagotavljanje gostoljubnega prostora za mreženje, druženje in uživanje v bralni izkušnji za knjižnico izziv.

Pohištvo in oprema

V mladinski knjižnici je pomembno zagotoviti prijeten prostor, pri čemur je udobje pomemben dejavnik. Pohištvo in oprema za knjižnično postavitve bi moralo biti dovolj močno, da prenese energično uporabo, saj bo deležno precejšnje obrabe in trganja. Knjižnice bi morale vlagati v tehnologijo, opremo ali pohištvo, ki lahko prenese množično uporabo in jo je mogoče enostavno popraviti. Za najstnike je najbolj privlačno udobno pohištvo, vključno s kavči, klubskimi mizami, sedalnimi vrečami in drugim priložnostnim pohištvom.

Regali za postavitve knjig morajo biti vsečni in privlačni. Omogočati morajo postavitev različnih medijev in biti nizki v celotnem oddelku za otroke, da bi jim bilo gradivo lažje dostopno. Vseeno pa bodo različne višine polic vedno olajšale dostop do knjig samo nekaterim otrokom in odraslim, ne pa vsem. Najboljši način, da premostimo to težavo, je dinamičen pristop k upravljanju zbirke in postavitvi gradiva. Redno spreminjanje tega, kar je vidno in doseženo na različnih mestih v prostoru, bo za vsakogar povečalo izbiro in dostop do knjig. Vzdrževanje čim večjega števila nizkih polic bo omogočilo, da bodo knjige in drugi materiali na voljo vsem uporabnikom knjižnice.

Razsvetljava

Razsvetljava bo nadzorovala občutek in izgled knjižničnega prostora – koristno je uporabljati kombinacijo različnih tehnik notranje razsvetljave s kar največ naravne svetlobe. Večina bralcev, na primer, rado bere v naravni svetlobi, za študijske prostore pa so potrebni drugačni učinki (nivoji) razsvetljave, za ustvarjanje ambience na bolj odsevnih površinah spet drugačni. V prostorih, ki so namenjeni najstnikom, pa so priljubljene različne vrste razsvetljave za ustvarjanje razpoloženja.

Signalizacija in oznake za orientacijo v prostoru

Oznake v mladinski knjižnici so kritični del komunikacije z uporabniki. Napisi s prijaznim besedilom v jezikih lokalne skupnosti bodo vsem omogočili, da se počutijo bolj dobrodošle. Znaki, ki dajejo otrokom vizualne in besedilne napotke o tem, kaj je na voljo, kot so piktogrami, bi morali biti dobro in premišljeno oblikovani. Oznake Makaton (jezikovni program, ki uporablja znake in simbole za poučevanje komunikacije, jezika in veščin opismenjevanja) lahko vsem otrokom in družinam pomagajo zagotoviti popoln dostop do virov.

Dostopnost knjižničnega prostora

Z uporabo univerzalnega pristopa oblikovanja bi morali biti objekti dostopni vsem.

Zdravje in varnost

Mladinska knjižnica mora biti varen prostor in osebje se mora zavedati lokalne zakonodaje v zvezi z zdravjem in varnostjo.

Posvetovanje z uporabniki – vključevanje otrok in mladine v oblikovanje knjižničnega prostora

Pri razvoju in načrtovanju novih knjižnic je pomembno sodelovanje uporabnikov. Inovativni knjižničarji bi se morali pri ustvarjanju knjižničnega prostora posvetovati z otroki in mladino ter prisluhniti njihovim idejam.

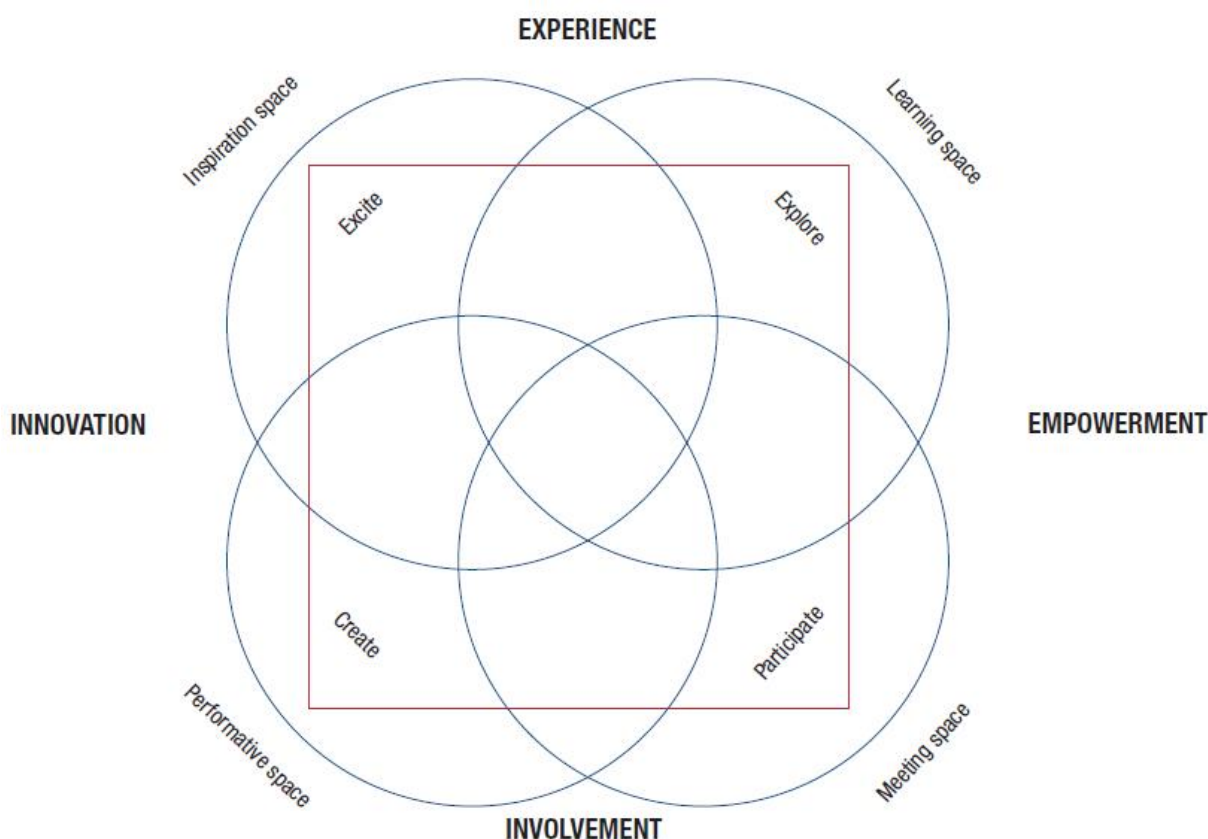
Danski [model programov za splošne knjižnice](#) kot primer inovativnega oblikovanja in dobre prakse

Danski knjižnično-informacijski strokovnjaki Dorte Skot-Hansen, Henrik Jochumsen in Casper Hvenegaard Hansen so predstavili model za opis preoblikovanja splošne knjižnice iz pasivnega prostora, ki temelji na zbirki, v bolj aktiven prostor, namenjen izkušnjam, navdihu in lokalnemu mestu srečevanja. Model je sestavljen iz štirih različnih prekrivajočih se "prostorov": prostor navdiha, učni prostor, prostor srečevanja in prostor za dejavnosti. Splošni cilj teh štirih prostorov je podpirati naslednje štiri cilje splošnih knjižnic v prihodnosti:

- izkustvo,
- vključenost,
- opolnomočenje,
- inovativnost.

Štirje prostori se ne smejo obravnavati kot konkretni „prostori“ v fizičnem smislu, ampak kot možnosti, ki jih je mogoče izpolniti tako v fizični knjižnici kot v kibernetičnem prostoru.

Štirje prostori splošne knjižnice

Model se lahko uporablja:

- kot instrument za urejanje, preurejanje, oblikovanje in gradnjo knjižnic;
- kot instrument za razvoj knjižnic, npr. prek partnerstev;
- kot orodje za upravljanje in komuniciranje v povezavi z razvojem knjižničnih načrtov in politike;

- kot orodje za posredovanje vloge knjižnice (lokalnim) politikom;
- kot izhodišče za razpravo o vlogi splošne knjižnice v kontinuiranem razvoju demokratične družbe.

F del

Trženje in promocija

Mladinski knjižničarji bi morali biti močni zagovorniki knjižnic na nacionalni in regionalni ravni, tako da dokazujejo svoj vpliv in vrednost, saj krepijo bralne veščine in veščine pismenosti. Mladinski knjižničarji so osredotočeni na svoje skupnosti in sposobni vključevati otroke ter mlade v promocijo virov in storitev. V družbi 21. stoletja sta branje in pismenost ključni veščini – njihova vrednost se mora nenehno krepiti. Mladinski knjižničarji lahko uporabijo marketinške tehnike, da ugotovijo, kaj njihovi uporabniki potrebujejo in da učinkovito načrtujejo načine, kako te potrebe zadovoljiti. Svoje storitve in vire mora knjižnica otrokom in skupnosti tudi promovirati. Otroke in mladino lahko spodbujamo k prostovoljstvu in pomoči pri promociji knjižničnih storitev in virov, ki so zanje zanimivi ter koristni.

Trženje je namenjeno prepoznavanju in zadovoljevanju uporabnikovih potreb. Gre tudi za doseganje strank in povezovanje. Učinkovito doseganje skupin in posameznikov, pri katerih uporaba knjižnice ni v navadi ali kjer ni bralne kulture, od knjižničnega osebja zahteva prizadevanje in ustvarjalnost. Mladinski knjižničarji bi morali biti pri delovanju na terenu proaktivni in ne bi smeli le čakati, da nečlani pridejo sami v knjižnico.

Pomembno je, da mladinska knjižnica razvije načrt za spodbujanje in trženje knjižnice ter njenih virov na za ciljno občinstvo najprimernejši način. To lahko vključuje naslednje:

- ustvarjanje pozitivne uporabe tiskanih, elektronskih in komunikacijskih medijev;
- povezovanje z otroki, mladimi in družinami skozi uporabo socialnih medijev;
- razstave in prikazi;
- učinkovita notranja in zunanja signalizacija ter oznake za orientacijo v prostoru;
- redne publikacije in priprava seznamov virov ter brošur;
- kampanje branja in pismenosti ter obiski avtorjev;
- oblikovanje kampanj za zadovoljitev potreb otrok s telesnimi in čutnimi motnjami;
- knjižni sejmi;
- letni prazniki, kot so teden knjižnic in druge skupne promocijske dejavnosti;
- dejavnosti, povezane z javnimi govori, in povezovanje s skupinami iz skupnosti.

Ta seznam ni dokončen, zato je vanj možno vključiti tudi druge marketinške in promocijske dejavnosti, odvisno od lokalnih okoliščin.

G del

Vrednotenje in vpliv

Vrednotenje je temeljna in pomembna sestavina zagotavljanja knjižničnih storitev ter ključni del procesa načrtovanja. Je ponavljajoč proces in se začne s strategijo ter načrtovanjem. Kot praksa v teku

zahteva naložbo časa in denarja. Če se zbirajo in analizirajo ustrezni podatki, je vrednotenje lahko orodje za izboljšanje programov in storitev ter podatek pri odločitvah politik. Povezano mora biti z vnaprej določenimi cilji in rezultati. Ocenjevanje storitev in programov mladinskih knjižnic lahko pomaga ugotoviti, ali le-te izpolnjujejo potrebe otrok v lokalni skupnosti. Ko se postopek ocenjevanja začne, bi knjižnica že morala imeti izjavo o poslanstvu v skladu z vizijo in vrednotami. Koristno je pripraviti načrt vrednotenja, ki mora opisati cilje, raziskovalna vprašanja in vrsto informacij ter podatkov, ki jih je potrebno zbrati.

Študije uporabnikov in knjižnične raziskave o uporabnikovih potrebah in vedenju se lahko uporablja v različnih fazah knjižničnega in informacijskega cikla. V prvem koraku je potrebno ugotoviti, kaj želimo doseči. Pomembno je, da se odločimo, kaj se vrednoti kot dokaz in zakaj. Za merjenje uspešnosti otroških programov in storitev je potrebno uporabiti tako kvalitativna kot kvantitativna merila.

Dokument [IFLA Global Vision Report Summary](#) navaja, da imajo knjižnice priložnost razumeti potrebe skupnosti in temu primerno oblikovati storitve, da bi povečale svoj vpliv. Knjižnice morajo zagotoviti, da njihove interesne skupine in skupnosti razumejo vrednost in vpliv storitev za otroke. Z informacijami o vplivih, ki jih pridobimo na podlagi programa ali politike, lahko izmerimo, kako uspešna je bila vpetost knjižnice. V tej vrsti vrednotenja je poudarek na izsledkih ali učinkih storitev in programov za otroke ter skupnosti.

Obstajajo številni mednarodni standardi, ki se nanašajo na knjižnična in informacijska okolja. Standard [ISO16439: 2014 Metode in postopki za ocenjevanje vpliva knjižnic](#) nudi knjižnični skupnosti navodila o metodah za ocenjevanje vpliva in vrednosti knjižnic. Razvit je bil kot odgovor na svetovno povpraševanje po specifikacijah ocene učinka knjižnice.

Pri pripravi načrta evalvacije za program mladinske knjižnice je treba upoštevati nekaj praktičnih vprašanj:

- Kaj bo ocenjeno?
- Katere vrste podatkov potrebujemo?
- Kdaj je najprimernejši čas za izvedbo ocene?
- Katera merila bodo uporabljena za ocenjevanje uspešnosti programa?
- Katere standarde uspešnosti je treba doseči, da se program šteje za uspešnega?
- Če naj se primerjave izvedejo v določenem časovnem obdobju, kako enostavno je ta postopek ponoviti?
- Kateri sklepi o uspešnosti programa so utemeljeni na podlagi razpoložljivih podatkov?
- Kako bomo na podlagi ugotovitev ukrepali pri izvajanju sprememb?

Dokument IFLA [Libraries and the Sustainable Development Goals: a storytelling manual](#) je vodnik za knjižničarje in knjižnične zagovornike, ki podpirajo zagovorniška prizadevanja. Ta priročnik nudi digitalni prostor za izmenjavo zgodb o dejavnostih, projektih in programih mladinskih knjižnic ter o njihovem vplivu na lokalno skupnost in o tem, kako to prispeva k ciljem Združenih narodov za trajnostni razvoj.

Reference

To je seznam referenčnih virov, ki so bili uporabljeni v Iflinih smernicah za knjižnične storitve za otroke, stare med 0 in 18 let.

ALA Competencies for Librarians Serving Children in Public Libraries(2015) Available at:

<http://www.ala.org/alsc/edcareers/alscorecomps>

IFLA Access to libraries for persons with disabilities -Checklist/ By Birgitta Irvall and Gyda Skat

Nielsen. The Hague, IFLA Headquarters, 2005. (IFLA Professional Reports: 89) Available at:

<https://www.ifla.org/files/assets/hq/publications/professional-report/89.pdf>

- **Smernice za dostop do knjižnic za uporabnike z oviranostmi – kontrolni seznam**

Irvall, Birgitta; Nielsen, Gyda Skat

Ljubljana : Zveza bibliotekarskih društev Slovenije, 2015

ISBN 978-961-6683-28-9

COBISS.SI-ID: 278312960

IFLA Code of Ethics for Librarians and other Information Workers (2012) Available at:

<http://www.ifla.org/files/assets/faife/news/IFLA%20Code%20of%20Ethics%20-%20Short.pdf>

IFLA The Public library service: IFLA/UNESCO guidelines for development/ [International Federation of Library Associations and Institutions]. 2001. Ed. for the Section of Public Libraries by Philip Gill et. al. München: Saur. (IFLA publications; 97) Available at:

<http://www.ifla.org/files/assets/hq/publications/archive/the-public-library-service/publ97.pdf>

- **Splošne knjižnice : IFLA/UNESCO standardi za splošne knjižnice**

Ljubljana : NUK, 2002

ISBN 961-6162-85-3

COBISS.SI-ID: 121370112

IFLA Global Vision Report Summary : Top 10 Highlights and Opportunities (2018) Available at:

<https://www.ifla.org/files/assets/GVMultimedia/publications/gv-report-summary.pdf>

IFLA Guidelines for Continuing Professional Development: Principles and Best Practices (2016)

Available at: <https://www.ifla.org/files/assets/cpdwl/guidelines/ifla-guidelines-for-continuing-professional-development.pdf>

IFLA Guidelines for Library Services to Persons with Dyslexia-Revised and extended 2014 Available at:

https://www.ifla.org/files/assets/lsn/publications/guidelines-for-library-services-to-persons-with-dyslexia_2014.pdf

- **Smernice za knjižnične storitve za osebe z disleksijo**

Nielsen, Gyda Skat; Irvall, Birgitta

Ljubljana : Zveza bibliotekarskih društev Slovenije, 2007

ISBN 978-961-90557-9-3

COBISS.SI-ID: 231095552

IFLA Libraries and the Sustainable Development Goals: A Storytelling Manual (2018) Available at:

<https://www.ifla.org/files/assets/hq/topics/libraries-development/documents/sdg-storytelling-manual.pdf>

IFLA School Library Guidelines (2015) Available at: <https://www.ifla.org/files/assets/school-libraries-resource-centers/publications/ifla-school-library-guidelines.pdf>

IFLA Statement on Social Media, Children and Young Adults @the Library -Safety, Privacy and Online Behavior (2015) Available at: https://www.ifla.org/files/assets/libraries-for-children-and-ya/publications/social_media_children_and_young_adults.pdf

IFLA The World Through Picture Books (2015) Available at: <https://www.ifla.org/node/6718>

International Standard (ISO) 16439 2014 Information and Documentation: Methods and Procedures for Assessing the Impact of Libraries. London: British Standards Institution Available at: <https://www.iso.org/standard/56756.html>

United Nations (2015) Transforming our world: The 2030 agenda for sustainable development. Available at: <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld>

- **Spremenimo svet: agenda za trajnostni razvoj do leta 2030 = Transforming our world : the 2030 agenda for sustainable development**

Ljubljana : Center za evropsko prihodnost = Centre for European Perspective, 2015

ISBN 978-961-92839-5-0

COBISS.SI-ID: 281835008

United Nations Convention on the Rights of the Child Available at:

https://downloads.unicef.org.uk/wp-content/uploads/2010/05/UNCRC_united_nations_convention_on_the_rights_of_the_child.pdf?ga=2.85656529.912118185.1528787806-357630985.1527926324

- **Konvencija o otrokovih pravicah**

Ljubljana : UNICEF Slovenija, 2009

ISBN 978-961-6626-14-9

COBISS.SI-ID: 248342272

Universal Declaration of Human Rights Available at:

https://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/eng.pdf

- **Splošna deklaracija človekovih pravic**

Ljubljana : Fakulteta za družbene vede, Založba FDV : Ministrstvo za zunanje zadeve Republike Slovenije, 2018

ISBN 978-961-235-845-7 (Založba FDV)

COBISS.SI-ID: 294645248

Young Adult Library Services Association (YALSA) Teen Services Competencies for Library Staff Available at:

http://www.ala.org/yalsa/sites/ala.org.yalsa/files/content/YALSA_TeenCompetencies_web_Final.pdf